

פרד"ס לשולחן שבד

אוצרות גזוים מגאונותם וחדיפותם של גדולי הדורות
מבחר ערוך ומלוקט מספר שיראה אור בע"ה בהוצאת מ.ד.

גלין 646 שנה י"ב - כל הזכויות שמורות ©

שב"ק פרשת קרח תשפ"ו

קרח רצה להיות נשיא כדי להתעשר מישראל

ויקח קרח וגו' (טז א) כתב רש"י הלבישן טליתות שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה אמר להם חייבת התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, יש להקשות הלא קרח פקח היה ומה טעם ראה לחלוק על משה בדין זה שמשה אמר חייב והוא אמר פטור. עוד פרש"י להלן (פסוק ו') שאמר משה לר"ג נשיאי העדה הקטורת חביבה מכל הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהוא, ויש להקשות וכי סם המות יש בה בקטורת הלא יש בה י"ג סממנים ואין אחד מהם סם המות ובודאי לא הוסיף בה משה סם נוסף.

ויש לבאר, במשלי נאמר "אץ להעשיר" (פרק כח) ובילקוט איתא זה קרח הרי שמטרת קרח במחלוקתו היתה להתעשר לכן רצה להיות נשיא שחשב שאם יהיה נשיא יעשירו ישראל וזה היפך ממה שלמרות שהנהיג את ישראל לא התעשר או נהנה מהם כלל שהרי אמר "לא חמור אחד נשאתי מכם" (פס' טו). וענין זה יש ללמוד מהטלית שהנה מצינו בחז"ל ב' טעמים למצות טלית א. לפי שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע כו' ויזכור על ידה האדם את כסא הכבוד, ב. לפי שאמר אברהם מחוט ועד שרוך נעל כו' לכך זכו ישראל לחוט של ציצית, ויש נפק"מ בין הטעמים לגבי טלית שכולה תכלת לפי הטעם הראשון אין צריכה חוט תכלת שכיון שכולה תכלת מזכירה כסא הכבוד ולפי הטעם השני חייבת שהרי צריך דוקא חוט כנגד מה שאמר אברהם חוט.

והנה אימרת אברהם היתה שלא יקח מחוט ועד שרוך כי לא רוצה להנות משל אחרים וזה כהנהגת משה שלא רצה להנות משל אחרים אבל מידתו של קרח לא כך שהרי רצה להתעשר מאחרים ע"י שיהיה נשיא לכן תפס קרח שמצות ציצית אינה בגלל אברהם אלא להזכיר כסא הכבוד וא"כ כשכולה תכלת אי"צ חוט ולכן נחלק קרח עם משה בדבר זה שקרח סבר שפטורה כי הטעם למצותה הוא להזכיר כסא הכבוד ולכן הצדיק עצמו שרוצה להיות נשיא כדי להתעשר מאחרים ומשה סבר חייבת כי טעמה אף כנגד דברי אברהם שלא ינהה מאחרים אף בחוט וצריך דוקא חוט תכלת.

לקח קרח ר"ג נשיאי העדה ורצה שיסברו כמותו לכן שאל על טלית שכולה תכלת ורצה קרח שאף הם יהנו משל אחרים ויתעשרו מאחרים והבין משה שאין רצון קרח למלוך לשם שמים אלא כדי להתעשר לכן לקח עמו עוד ר"ג אנשים וכשהבין כך בא לפניו משה ואמר להם אם אכן רצונכם להתעשר מדוע תבקשו הנשיאות לכו והקטירו קטורת שהרי הקטורת מעשרת הלכו והקטירו, ומכיון שהקטירו לא לשם שמים אלא לשם התעשרות היינו שהקטירו במחשבה זרה זה הוא סם המוות הניתן בתוכה כפי שמצינו אצל נדב ואביהוא שהקטירו אש זרה שלא לשם שמים ומתו כך כל מי שמקטיר שלא לשם שמים מת.

איל המלואים - קרא

קרח חלק על משה שבא מפסול חיתון ועל אהרן שיש בו פסול שנים

ויקח קרח וגו' (טז א) יש נוסחאות במדרש מה ראה קרח לחלוק על אהרן הכהן ראה פרשת פרה אדומה, וזה שלא כנוסחא המקובלת מה ראה קרח ולחלק על משה, וצריך להבין דברי המדרש.

ויש לפרש שהנה מה שראה לחלוק על משה יש לפרש ע"פ מה שכתב המלא הרועים בספרו פרשת דרכים זוטא, שטען קרח שמשה בא מפסולי חיתון שהרי עמרם נשא דודתו ועל כן אינו ראוי להנהיג את ישראל, וטענה זו לא שייכת גבי אהרן כיון שמה שנשא עמרם את יוכבד דודתו היה ע"פ הדיבור וא"כ אין להחשיב שנולד אהרן מפסולי חיתון אך אחר שעמד עמרם וגרש את אשתו וחזר ונשאה לא היתה החזרה על פי הדיבור א"כ אצל משה שפיר לומר שנולד מפסולי חיתון דנשא דתו שלא ע"פ הדיבור לכן על אהרן לא יכל לחלוק מצד זה ועל משה יכל, וזה ששואל המדרש דוקא מה ראה קרח לחלוק על אהרן ראה פרשת פרה אדומה.

והביאור בזה, דאיתא בגמ' חולין (כד.) יכול יהיו כהנים פסולים לעבודה בשנים כלו' משהגיעו לגיל חמישים דומיא דלויים שמגיל חמישים פסולים לעבודה ואדרבא יש לומר כך ומה לויים שאין מומים פסולים בהן שנים פסולים בהן כהנים שמומים פסולים בהן אינו דין ששנים פסולים בהם ת"ל "אשר ללויים" ולא אשר לכהנים דדוקא בלויים פסולים שנים, ומבואר בזה ד"אשר" היינו מיעוטא שבא למעט דדוקא בלויים שנים פסולים והנה אם "אשר" הוי ריבויא אזי אדרבא יש לרבות שאף בכהנים שנים פסולים ורק מכיון דהוי מיעוטא אין שנים פסולים בכהנים. והנה בפרשת פרה אדומה מצינו ד"אשר" היינו ריבויא דאיתא בגמ' סוטה (מו.) עול אין לי אלא עול שפוסל בפרה אדומה שאר עבודות מנין ת"ל "אשר לא עלה עליה עול" מכל מקום ופריך ואימא "אשר לא עלה עליה" כלל "עול" פרט אין בכלל אלא מה שבפרט עול אין מידי אחריני לא ומשני אשר ריבויא הוא, וא"כ שאשר ריבויא הוא הדין גבי לויים דאשר ריבויא הוא וירבה שאף אצל כהנים שנים פסולים.

ואי נימא ששנים פסולים בכהנים הרי שאהרן פסול להיות כהן שהיה בן שמונים ושש ויכול לעבוד רק עד גיל חמישים.

וזה הביאור במדרש מה ראה קרח לחלוק על אהרן שאינו ראוי לגדולה דהניחא משה לא ראוי דבא מפסולי חיתון אך אצל אהרן אי"ז שייך דהיה ע"פ הדיבור, לזה משני ראה פרה אדומה דכתיב בה "אשר" ונדרש לריבוי א"כ אף אשר האמור בלויים הוי ריבוי שפסול שנים שייך אף בכהנים ויש באהרן פסול שנים ואינו יכול להיות כהן גדול.

ילקוט הגרשוני

כיצד הרתיח קרח את העולם

בן יצהר (טז א) בגמ' סנהדרין (קט): איתא בן שהרתיח עליו את כל העולם כצהרים, ויש לפרש שהכונה בזה כפשוטו. במדרש רבה (בראשית פ"ו ס"ו) איתא גלגל חמה יש לו נרתיק ובריקה של מים לפניו ובשעה שהשמש יוצאת הקב"ה מתיש כוחה במים כדי שלא תשרוף את העולם ופירש הרד"ל דבריקה של מים היינו האוקיינוס והיינו שהקב"ה מעבירה בים. ואיתא בגמ' נדרים (לט): שבמעשה קרח עלתה השמש מהרקיע לזבול וא"כ השמש לא עברה באוקיינוס ולא הצטננה וגרם קורח שירתח כל העולם כצהרים.

טעמא דקרא

מדוע לא יכלו להוכיח ע"י המן שקרח רשע

בוקר וידע ה' וגו' (טז ה) הרי שאמר משה שע"י המחנות יוכח מי הצדיק ומי הרשע, ויש להקשות מדוע צריך להוכיח זאת ע"י המחנות הלא היה אפשר להוכיח זאת בקלות ע"י המן שבגמ' יומא (עה). איתא שלצדיקים היה המן יורד קרוב לבית ולרשעים יורד במדבר וא"כ מסתמא לקרח ועדתו ירד המן בריחוק מקום ולמשה בקירוב מקום מוכח שמשה הצדיק וקרח ועדתו הרשעים. ועיין בשבט מוסר שכתב שבאותו יום של מחלוקת קרח ועדתו לא ירד מן כלל מגודל המחלוקת וכפי הנראה היה לו לכך מקור מחז"ל ולפי"ז אתי שפיר שלא יכלו לדעת ע"י המן מי הצדיק ומי הרשע.

עוד י"ל שלרשעים ובעלי מחלוקת לא תעזור שום הוכחה שיהיו להם אלף תירוצים להסביר למה ירד המן בריחוק מקום ויטענו שאדרבא כיון שלא נלחמו מספיק לא ירד המן בקירוב מקום לכן היה צריך להוכיח דוקא ע"י הקטורת. (א.ה.) יתכן לומר עוד שאכן ירד להם בריחוק מקום ואולם לא יצאו להביאו באותו היום ולא אכלו כך שלא נודע לשאר אנשים שלא ירד להם בפתח הבית.

טעמא דקרא

מדוע הדגיש משה דוקא מנחתם

אל תפן אל מנחתם (טז טו) פרש"י יודע אני בהן שיש להם חלק בקרבנות ציבור אף חלקם לא יקובל לפניך ברצון, מאחר וביקש משה על חלקם בכל קרבנות ציבור שלא יקובל ברצון כדפרש"י מדוע הזכיר משה דוקא אל תפן אל "מנחתם" ולא אמר אל קרבנם.

וי"ל שבאותו היום של המחלוקת כבר הוקרב התמיד שהתמיד הרי קרב מיד בבוקר אבל המנחת נסכים עדיין לא הוקרבה וכמבואר ביומא (לג.) שקריבה מאוחר יותר ולכן ביקש משה דוקא מנחתם דאף המנחת נסכים שצריכה להיקרב עתה כהמשך לקרבן התמיד לא יקובל חלקם לרצון.

טעמא דקרא

החולק על רבו חייב מיתה אפי' כשהצדק עמו

ויאמר משה בזאת תדעונו כו' אם כמות כל האדם ימותונו כו' ואם בריאה יבא ה' וגו' (טז כח-ל) אמר האמרי אמת שמוכח מכאן שהחולק על רבו חייב מיתה אפילו אם התלמיד צודק.

שהרי משה אמר להם שהם ודאי ימותו ורק שאם הם צודקים ימותו כאחד האדם ואם אינם צודקים ימותו מיתה משונה וקשה מדוע על הצד שהם צודקים נמי ימותו ולא יחיו בהכרח שעל עצם זה שנחלקו על רבם חייבים מיתה.

כרם חמד

גדר הוספת הריקועי פחים למזבח

את מחנות החטאים האלה בנפשותם יעשו אותם ריקועי פחים צפוי למזבח (יז ג) הגמ' בכתובות (קו): מסתפקת האם כלי שרת יש להם קדושת מזבח וממילא עושים אותם מבדק הבית או שיש להם קדושת קרבן כיון שהם צורך קרבן וממילא עושים אותם מתרומת הלשכה.

ולכא"ו קשה דהגמ' יכלה לפשוט מהכא שהרי משה אמר לעשות מהמחנות של עדת קרח ציפוי למזבח הנוחשת ואי נימא שיש להם קדושת קרבן מפני שהם צורך קרבן איך עשו מהם ציפוי למזבח הרי נחשב שמוריד קדושתם מקדושת קרבן לקדושת מזבח והרי מעלין ואין מורידין אע"כ דקדושת קדושת מזבח ולא הורידם מקדושתם.

עוד יש להקשות שרש"י (שם) מפרש שהספק הוא בכלי שרת המשמשים למזבח החיצון האם הם כמזבח החיצון או קדושת קרבן משמע שכלי שרת המשמשים למזבח הפנימי אף להצד שקדושתן כקדושת מזבח היינו כקדושת מזבח הפנימי שקדושתו גדולה וא"כ בלא"ה יקשה דאף אי נימא שקדושתן קדושת מזבח הלא אצל קרח הקריבו במחנות קטורת על מזבח הפנימי וא"כ קדושתם קדושת מזבח הפנימי וכיצד עשאו ריקועי פחים למזבח החיצון שקדושתו קלה הרי מעלין בקודש ואין מורידין, והנה קושיא זו י"ל שבמשמעות הפסוקים לא מצינו שצווה אותם משה שיקטירו על מזבח הפנימי וא"כ י"ל שאין קדושתן כקדושת מזבח הפנימי לכן יכלו לעשותם ריקועי פחים למזבח החיצון דאי"ז הורדה בקדושה אבל הקושיא הראשונה במקומה עומדת מדוע לא פשטה הגמ' ספיקה מהכא.

ויש ליישב שהציפוי שעשו מהמחנות למזבח לא ביטלהו לגבי מזבח וציפוי שלא ביטלהו אינו נעשה כחלק מהמזבח ממש וא"כ יתכן שיש לכלי שרת קדושת קרבן ולא נחשב שהורידם מקדושתן דלא ביטלו למזבח וא"כ לפשוט מהכא.

תדע דבהכרח לומר כך שלא ביטלו שהרי יש דין שאסור להוסיף על מידת המזבח וכיצד הוסיפו הציפוי הרי עי"ז התעבה המזבח וגדל שיעורו אע"פ שלא ביטלהו ביחס למזבח.

(א.ה.) ועי' בדרך שיחה שנשאל הגר"ח ק איך הוסיפו הציפוי הרי הוסיף על מידת המזבח והשיב שהציפוי היה דק והיה רק משהו ומשהו לא חשיב הוספה עי"ש.

הפלאה (כתובות קו):

האם כהן יכול לצאת למלחמה

ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם (יח ב) פרש"י בביזה וקשה מה צריך להשמיע שלא יהיה לכהנים חלק בביזה הרי הביזה היא רק לאותם שיצאו להילחם והכהנים לא יוצאים להילחם כמפורש ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ב והל' מלכים פי"ד ה"ט).

וכע"ז יקשה על דברי הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"א) דבשאר ארצות ליכא איסור ביזה לכהן וקשה הרי מ"מ אינו נלחם, וכע"ז קשה בקידושין (כא:) הגמ' בעי כהן מהו ביפת תואר וקשה הרי יפת תואר נאמרה רק ביוצאי המלחמה והכהן אינו יוצא למלחמה.

ולכא"ו צריך לומר שהתורה רק פטרה אותם מלהילחם אבל אם רוצים להילחם יכולים ועל כך אמרה תורה שאף כשנלחמים יש להם איסור לקחת בביזה אף בשאר ארצות אין להם איסור לקחת מהביזה כשנלחמים ולכן נמי הגמ' מסתפקת בכה"ג שיצא מהו ביפת תואר, (א.ה.) עיי"ש עוד אריכות.

משאת המלך

מוקדש לע"נ

סימן טוב בן ויקטוריה נעמה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מוקדש לע"נ

משה בן לונה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.